مترجمی: ن. ن.

روبینصون

حکایەسی

اوچونچی جزء

...ӧлулхамедъ
дъ-Шарифовичъ,
Мусинъ.

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕ
КФУ
0000949513

ناشری:
کتابچی حسینف ورثەلری.
قزانده.

КАЗАНЬ.
Электро-типографія „УРНЭК"
1909 г.

قزانده: اورنەك مطبعەسی.

XI.

روبینصوننڭ کتوجییووی. قشقه آزق حاضرلاوی. ایلْ اول انسان ازی‌نڭ کورلووی. روبینصوننڭ قورقووی. هم آنڭ ییر آستینه قاچووی. کوتووی‌نڭ کوندن کون آرتووی.

اللهنڭ قوزغاغان جیلی اوچون اللهغه شکر قیله، قیله بو عزیز جیلنڭ آرقه‌سنده آطه‌غه کیلوب یتکاچ، کیمه‌نی یورتمدان یراق بر ییرگه توقتاتدم. البته کیمه‌نی صاقلاب تورب بولمی، آرانڭ یراقلغینه قارامایچه اختیارسز کیمه‌نی قالدروب یورتمه کیتدم. معلومکزچه بو آراده مسافه یراق بولدقندن یورتمه قدر کیله، کیله بوتونله‌ی طاقتدن طایب قویمه آشا کوچارگه کوچم یتمادکندن قویمه توبنده اولك کبی یوقیغه کیتدم لکن یوقوغه کیتکاچده، — روبینصون قایده سین؟ ای مسکین روبینصون قایده ایدڭ؟ دیگان طاوش ایشتلگاچ، اوّلّ توش کورامن دیب ظن ایتسامده بو طاوش بیك یش ایشتله باشلاغاچ، اویانوب، آیاق اوستینه سیکرب تورب، قورقنوب یاق، یاقغه قارانغالاغاچ یقین‌ده بر آغاچ باشنده طوطیمنی کورب، مینی اویغاترغه ایسنه توشکان نرسه طوطی ایکاننی بلدم کورگاچده طوطینی اسمی برله چاقروب قولم برله اشاره قیلغاچ «مسکین روبینصون قایده ایدڭ» دیب تکرار قیله، قیله توغری قولیمه اوچوب توشدی.

بوسفرمنڭ فائده‌سز بولووینه قارامایچه ترکلکم، معیشتم کینه اولگی‌چه بولوب اوزمنڭ خوفسز، خطره‌سز یورتمنی تاشلاماسقه قرار ویروب، کوبسنچه یورتمنی ترتیبکه صالورغه اجتهادیمه باشقه، آطه‌ده یورگان کجه‌لر برله نیچوك بولسه‌ده فائده‌انرگه اویلادم. بونلرنی اولتروب ایتلری برله فائده‌لنماکنی زور فائده‌گه حساب قیلمایچه، تری کوینچه توتارغه اویلاب توزاق یاصادم. لکن توزاقغه

النگاچ توزاقنی اوزب قاچدقلرندن بوعملم فائده‌سز چقدقندن، بوندن باشقه ایکنچی برچاره تابماغه تیوش بولدی. خیر مین آناردن قاوشامایچه توزاق اورنینه تاپی یاصاب تاپی برله اش قیله باشلادم. بر وقتده تاپی‌لرنگ برسینه برتکه‌ده ئلکمش ایدی. لکن تکه غایت اوصاللغندن میگا فائده کیتروچك بولماغاچ اوزینگ حریتنی کیری اوزینه تابشردم. اما ایکنچی تاپی‌گه ایکی قارت کجه، بریاش تکه ئلکمش ایدی‌لر. بونلر برله فائده‌لنماك امیددن یراق بولمادقی اوچون بونلرنی شادلانه، شادلانه یورتقه آلوب قایتدم. البته اول وقتلرده اوزلرینگ طبیعی وحشی‌لك‌لری اوچون وحشی‌لنسه‌لرده وقتلر اوته تورغاچ قولغه اویرانوب تفریقه‌سز یورت کجه‌لری بولدی‌لر.

شولای ایتوب اش باشلاندی. اما برنیچه آیلر صوگنده مینم کوتووم آشاغانلرمدن باشقه اون ایکی‌گه قدر جییولدی قر کجه‌سی کییك‌لرنگ ایك آزغانی، ایك قاچقنی بولدقندن کوتوومنگ آطه بوینه تارالماسندن قورقوب، ایکی یلغه‌آراسنداغی بر بولونغه کیرته توتب کجه‌لر چغا آلماسلق بر آبزار یاصادم.

شوندایین بر کجه‌کتوودن اوزندن گنه بر فائده‌کیلمادکندن مین کتو یاصاو قدرسینه‌گنه قناعتله‌نمایچه، آنلرنگ لذیذ سوتلرندن کوب فائده آلماقنگ بیك ممکن‌لکی خاطریمه کیلدی. شوندن صوگ کجه‌لرنی صاوا باشلاب برنیچه تورلی فائده‌سز تجربه‌لر صوگنده‌اویرانه، اویرانه کجه سوتندن مای، صیر کبی نرسه‌لر چغاره بله باشلادم.

حاصلی بو آطه‌ده مینم احتیاجلی نرسه‌لرمنگ کوبسنی بولدردقم، تابدقم اوچون، فی نفسه بختسز روبینصون بولسامده بعض بر انسانلرغه قاراغانده اوزمنی بختلی روبینصون دیه صانارغه شانم بار ایدی. مینم صوقلانچدای معیشتمنی کوراسی کیلگان کشی مینم یورت حیوانلرم آراسنده آشاومنی کورسن ایدی، البته اول وقت، مینم، مینیسترلری اورته‌سنده برپادشاه کبی اوترغانمنی کورگان

آدملرنڭ کوبسی معشتیمه صوقلاناچق‌لر ایدی: واقعا صوقلانماسلق‌ده توگل؛ مین آشارغه اولترغانده اوڭ یاغمده باش مینبستر طوطی، صول یاغمده قارت اتم جانلی، جانسز کویی اولطردقی کبی، پچماقن طاغی قالغان کیساکلرمنی کوتوب ایکی مه‌چی قصلبغنه تورالرایدی.

مینم معیشتم شوندایِن یخشی بولوب یورتم پادشاه سرایی کبی برسرای بولسه‌ده بوسرایده برده سیاحتسز اوترماقنی ثباتسزلغم تحمل قیله آلمادقندن، صوڭغی سیاحتمده کیچ قونغان طاوغه ینه تماشا قیلماق درتمنی جلب ایلەدی، بوطاوغه دیگز برله بارماق ممکن بولماسه‌ده اختیارسز درتم جایاو بـاررغه مجبور قیلدی، بووقتغه قدر، مینم آوروپـادن آلوب کیلگان کییم‌لرم بارسی توزب بتدکندن، حاضرگی وقتده باشیمه کجه تیرسندن تـگلگان کولەگەسی بوتون یوزنی قابلاب آلغان زور اشلپا، اوستیمه کجه تیرسندن تـگلگان قصقه قورتقا، بوتلریمه، اوزون یونلی کجه تیرسندن تـگلگان بروکا آیاغیمه‌ده کجه تیرسندانوك یاصاغان شیبلیت کبی نرسه‌لر کیمش ایدم. حاصلی مینی بوقیافتم ایله کورگان کشی‌نڭ کولکی‌دن آیـاق اوستینده تورالماسنی اوزم‌ده تصدیق قیلەدر ایدم. سیاحت یولینه حاضرلنگانن بار قیافسز کییم‌لرمنی کیگاچ، قورتقا اوستندن کجه تیرسندن یاصالغان برپوطه بیلاب اوڭ یاغیمه بالطه صول یاغیمه پچقی قصتردم. دخی بونادن باشقه برقایشقه داری جدره ایله طولی ایکی یاشچك آصوب، آرقامه کارزین برله آزقلرمنی تاقدم. اوڭ جیلکه‌مه ملطق آصوب صول جیلکه‌مه زونتمنی تاغوب، شول صورتده، شول قیافتده یولغه چغوب کیتدم.

بولغه چقغاچده ایڭ اول، اوتـکان سیاحتمده، دیگز یقـاسنده قالمش کیمه‌م یـانینه باروب، نیچوك بولسه‌ده یورتـم یقینینه‌راق جلشتوروغه ممکن بولماسمی دیب کیمه‌نڭ بار بیرنی قاراماغه باشلادم. کیمه‌نڭ هیچ بربیری واتلمانیچه بار بیری سلامت کوبنچه قم اوستونن بلتا ایدی. شولای کیمه تبراسنده ایلەنگالا گانده ینه بولمه صالنوب

شونداغی طاو اوستینه مندم. طاو اوستینه منگاچ، اطرافده بولغان نرسه‌لرنی تماشا قیلوب قاراغان آراده، کوزلرم، تاشو برله کوز کورماسلك قدر جایلگان دیگزنك آقرون، طنچ منظره‌سینه توشدی.
دیگزنك بوعجب منظره‌سینی کوروب، دیگزده‌گی آغم مغرب طرفدن بولغان طاشو برله یا ایسه شول طرفدن کیلگان بریلغه‌نك آغوی برله‌گنه حاصل بوله ایکان دیب اویلاب، اگر مین اویلاغانچه بولسه دیگز طاشووی، قایتووی وقتلرنی بلگاچ شول وقتلرغه توغری کیتروب، کیمه‌نی یورتمه آلوب قایتاچقم شبهه‌سز ایدوکینه قرار ویردم. لکن کوبدان توگل اوتکان اجل خطره‌سی‌نك مینوتلرن ایسکه توشرگاچ، اویلادقم اشنی قیلماق آصلا کوکلگه یانشمادقندن آغرراق بولسه‌ده خطرسزراق بر چاره‌غه توتنماغه اویلادم ایکنچی دیدکم چاره‌مده یاگادن بر کیمه یاصاماق ایدی. همه اوزاق وقت اوتکارماینچه خدمتکه توتونوب، بار اجتهادم ایله ترشوب تیز وقت ایچنده کیمه‌نی تمام قیلدم شول کیفیتده توردقم آطه‌نك ایکی طرفنده‌ده بر بر کیمه‌گه مالك بولدم.
کون کوندن وقتلر اوتوب بو وقتلرنی مینمده دیگزده کوب یورولرم برله معیشتمه باشقه‌لق کیله توشدی. شولای ایتوب بر کیمه‌گه مالك بولوب تصرفینه قادر بولغاچ تولقوندن یا ایسه آغمدن قورقوب یار بویلابقنه بولسه‌ده دیگزده یورماکنی عادت ایتمش ایدم. همده کیمه‌منك توقتایچق بیری بورتم برله داچام‌آراسی‌نك یارطسنده بولدقدن، عادتچه یورگان وقتلرده داچاغه کروب قونادر ایدم. شولای ایتوب طنچقنه عمر کیچرگانده بر وقت مینم معیشتم بوتونلای باشقه بر کیفیت آلدی.
مونه بر وقتده دیگز بوینده کیمه برله یورماکچی بولوب کیمه‌گه بارغانده قوم اوستونده یالان آیاقلی کشی ازینی کوروب قورقوومدن قازق کبی قادالوب بر آزغه قدر اوزمنیده بل آلمادم. اما بر آز باش می جیبوب، تیره یاقده طاغی ازلر یوقمی دییوب

قارانغه باشلادم. طاغی باشقه بر از کورمادم. بو واقعه مینم بار فراستمی یوقغه چغاروب بوتونلی وجودیمی قورقو اچینه صالـدی. بونده البته یامیاملر (وحشی آدملر) بولورغه کرك دیب اویلاب قورقومدن اوزمنك قایدالقمنی بلمایچه بار قوتم ایله گویه قووب کیله تورغان کبیکلردن قاچدم. یورطقه کیلوب یتکاچده تیزگنه قیما آشا سیکروب باسقچی‌ده آوداردم هـم شول وقتدوق بر قاچانده هیچ بر قویان، تولکی آرتلرندن آتلر قوغانده اویالرینه شولای تیز کروب کیتمای تورغانلردر مین شول قدر تیز اوزمنك بازیمه کروب کیتدم.

تون بویی کوز یوممایچه، بو از وحشی‌لر ازینه باشقه بر از توگل دیب اویلاب قورقولاریم بتمەك توگل بلـکه سیقوند صاین آرتماقده ایدی‌لر. اما ایرته بولغاچ بو از وحشی‌لر ازی بولغانلقده آنلر بو آطه‌غه یوللرینه قارشی بولغان جیل یا آغوم بر‌له اختیارسز کیلوب چقمش‌لرده، آطه‌نی غایت یاراتمایـچه تیز وقت اچنده ینه بولـرینه کیتمشلـر کبی تورلی فرضلر بر‌له اوز اوزمی تسلی قیلماق ایله بولدم، بو فرضلرم آرقاسنده، سایه‌سنده کوکلمدن قورقو تایغو بر آز کیتسه‌ده ینه وحشیلر کیمه‌منی اوزلری بر‌له آلوب کیتکانلردر دیب اویلاب بر قایغارلانوب بر توکماقده بولدم. ایکنچی تون ینه تون بوینه صگغار کوز یوممایچه مونه وحشی‌لر بوریلر مونه اوستیمه کیلوب باصالر ازم بر‌له ازمنی ازلیلر مونه کیلوب تابالر، تابدی‌لر ایسه اوترەلر کبی خیاللر اچنده تونني اونکاردم. خیر آنلار بو آطه‌ده معیشتکه صوقلانماسه‌لرده بونده کیلگانده اوزمنی اولترمی قالدرسه‌لرده؛ ایگنلرملرمنی قرقب بنالرمنی واتوب کوتولرمنی آلوب کیتارلرده مین بیچاره قـایغودن، یا ایسه آچلقدن اوله‌رمن دیب قایغر تماقده ایدم.

تون بوی‌نه خیاللانوب، تونگی آقرونلقده وحشی‌لر کیلمیمی دیب قولاق صالوب دکللاغانده هر بر آغاچ یافراغی شتردا‌سه‌ده جیل

اوبناسه‌ده قورقوومدن سیسکانوب اوصاف یافراغی کبی سلکنوب قالترانادر ایدم.

شول روشچه توننی اوتکاروب، ایرته برله کون یاقتی‌سنك دنیاغه چقدم. بوتون اطرافده طوطی‌نك قانادلرنی صوغوب، صوغوب آشارغه صوراب قچقرووینه باشقه بر طاوش ایشتلمایوب گویه بوتون دنیا طنچلق‌ده ایدی. دنیانك (آلمه‌نك) بو قدر طنچلقنی کورگاچ مینم بار قورقولارم طارالوب بدنمه بر آز جان کرگاچ اولده‌گی باطرلقلرم کیرو قایتوب اوتکانده‌گی واقعه‌لرنی قورقولرنی حقیقتکه صایمایوب بلکه خیالغنه دیه باشلادم. آلای بولسه‌ده بوتونلای یورتدن چقارغه باطرچیلق قیله آلماینچه یابلوب اوچ کون اوتکاردم هم آخر الامر یورتداغی خدمتلرنی‌ده قیله باشلادم. یورطداغی خدمتلرنی بترگاچ طاغی آز وقتقه‌غنه‌ده چداماینچه کورگان ازمنی قاراماق اوچون چقماغه درتم توشدی.

بو از اوزمنکی توگلمی دیب کوکلیمه کیلوب، بو ازنی طاغی بر مرتبه باروب قاراماغه باطرچیلق قیلوب قاراسام بو ازنك مینم آیاغمدن کیك‌همزورلقنی کوروب ینه‌قورقودن تزلرم قالترانه‌باشلادیلر.

قورقودن بار طاقتمدن طایوب کوچکه یورطمه کیلوب یبتدم. باشقه‌ده طبانچ یوق ایندی نیچوك بولسه‌ده آطه‌ده عمر کیچرماسه‌لرده آطه‌نی یش تماشا قیله تورغان وحشیلرنك هجومندن قورنلماق اوچون آزنده یورطنی تازارتماق تیوش دیب اویلادم. اولسه‌ده یورطنی باصاغانده بازدن طاونی‌اوته‌چقغان‌بولیاصاو‌بمه‌بوکون‌کویونوب آیا نچلیق ایله بولسه‌ده یا کادن بیکلرگه مجبور بولدم. حاصلی یورطنی تازارتماق خدمتلرنی اوزاقغه قالدرماینچه شول یولده خدمتکه یابشوب ایك اول یاکادن تازا بر کیرته یاساماقچی بولوب اوزمنك اون ایکی بل مقدم اوترتمش آغاچلرمنك آراسینه قازقلر صوغوب آغاچلرنك اورلوب اورلوب اوسکان قویی بوتاقلرنی بر برسینه اورشتروب، اوته کورنماس هم ملا کتنی قابل بولماس درجه‌ده تازا بر کیرته یاصادم. صوگره بو

تازا استیناناڭ بوینه قریپوست استینالرنده طوبقه حاضرلنگان کبی جیدی تیشوك یاصاب تیشوکلرگه جیدسنی‌ایکی مینوت اچنده آتارغه ممکن بولوردای روشچه، کیمه‌دن آلوب قایتقان جیدی ملطق قویوب صوغشقه حاضرله‌نگان کبی حاضرله‌نوب بونڭ برله‌گنه قناعتلانمایچه یورطمدن بابتاق براق بیرگه تالغه اوخشاشلی بیك تیز اوسوچان آغاچلر اولطرتدم. حاصل شول روشچه یاسادم‌که کیم‌گنه کورسه‌ده بو یه‌شـل پرده آرتنده انسان طورا طورغـان بیر بارلقنی اوبینه کرتمایه‌چك ایدی.

مین بو کونگی باشمده یانوب طورغان مشقتلر آراسنه وجودمنڭ دوامینه بولغان چارهلر حقنده‌ده اویلی‌درایدم. اول اویلارمنڭ برنچسی مینم بارلقمنڭ ایڭ باش طـایانچی بولغان کوتووم حقنده ایدی. کوتوویمه کیچ قونار اوچون قازب بر باز یاصارغامی، یوقسه کچه‌لرنی برمه‌لب آطه‌نڭ تورلی بیرلریه‌می تارالترغه دیب کوب زمان اویلی تورغاچ، باز قازماقنڭ کوب خدمتلره توقف قیلووینه باشقه اوزاق وقتقه تارتلاچقندن بالضرور کوتونی آطـه‌نڭ تورلی بیرلرینه‌گنه طاراتاچق بولدم. کتونی تارالتر اوچون معقول اورنلر ازله‌ب بر نیچه کون آطه بوینده یوردکدن صوڭ مشقتیمه کوره یورطمدن ایکی چاقرم چاماسنده براق قویی آغاچلق، هم بیك اولانلك اوبسو بیر تابوب وقتلرنی بوشقه اوتکارمایچه بو گوزال اورنغه کیرته توتوب اون ایکی کجه ایکی قارت تکه اوشبو بیرگه ایلتوب قویدم. بوندن صوڭ شونڭ کبی ایکی بر برسندن آیرم اورنلر تابوب ایله‌نه‌سینه کیرته یـاصادم. مونه شولای ایتوب آقرونقنه، کتوومنی کیله‌چك قورقنچلاردن قوتلمش صایاب یگـگل صولی باشلادم.

X

وحشی‌لرنڭ ظهوری. ـ آزق‌لرنی بـازغه کوچرو. ـ روبینصون‌نڭ دشمانلرینه قـارشی تورماغه یـاصالغان مقدمه‌لری. اوزنی حمایه‌گه حاضرلنووی. ـ خلقی بر بـاز تابووی. ـ ایسپانیه کیمه‌سینڭ هلاکتی.

بر وقتده آطه‌نڭ مغرب طرفنده یورگانده یول اوکفای توغری کیلوب تمام آطه‌نڭ بورسینه باروب یتکاچ، اتفاقا کوزم افقغه توشوب، برافده کیمه‌گه‌ده، قاراب کیسا گینه‌ده اوخشاماغان برقاراغای‌کوردم. بووقت گویه مسقل ایتوب پادزورنی تروبام اوزم برله یوق ایدی؛ شونڭ اوچون بوکورنگان نرسه‌گه کوبمی دقتلاب قاراسامده حقیقتنی بله آلمادم.

طاودن بر آز توشکاچ، عمرمده برمرتبه کورمادکم، بلمادکم بیرگه کیلوب توشوب، آطه‌ده وحشی‌لر ازینڭ کوبلـکینه، همده الله‌مینی بو آطه‌نڭ ایکنچی طرفینه توشرماینچه بوطرفقه تـوشرسه یـاشرنوب تورالمایه‌چقیمه تصدیق ئیلدم؛ چونکه آطه‌نڭ بوطرفینه وحشی‌لر هر وقت تشریف قدم بویورب قوناق بوله‌لر ایکان؛ همده ایکی دوشمان وحشی نسل‌لری بر برسی برله صوغشب یـکشکاچ غالب‌لری اسیرلرنی مینم آطه‌مه آلوب کیلوب اوترگاچ بونلـرنڭ ایتلری برله ضیافتلانوب کیته‌لر ایکان.

مینم قارشمده کورنوب تورغان منظره‌ده شونلرنڭ برسی بولوب بومنظره‌نی کوروب بوتون قانم یورکیمه صارقوب، قورقودن صولو آلا آلماس بولدم. بواورنده ییر اوستی بوتونله‌ی آدم باشی، اویم، اویم آدم‌سویا کلری برله ساچلمش ایدوکندن بواورنله وحشی یامیام‌لرنڭ بـارلغنده مین هیچ شکده قیلمیدر ایدم. بومنظره‌نڭ قباحتلـکندن نفرتلانوب کوزمنی آلوب، تورلی فرض‌لرده بواورندن اوز یورتمه کیندم. شول وقت الله‌نڭ یـاوز مخلوقلرینڭ بو آطه‌غه کیلما کدن

مقصودلری اوزلرینه فائده‌لی بر نرسه ازله‌و بولماینچه بلکه وقت، وقت انسان‌لرنىڭ قانینه باتوب باشلرینی آشار اوچون کیلما کلرینی آچق بلدم. بو واقعه‌دن حاصل بولغان قورقو بعض وقتلرده ملاحظه‌مدن کیته توشساده اوزاق وقتغه قدر یورتم تیره‌سندن کچه‌لرمنىڭ اورنلرندن براق بر آتلامده آتلامیدر ایدم. همده وحشی‌لرنىڭ دقتلرینی جلب قیلودن قورقوب ملطق آتودن‌ده توقتادم. اما اوزم ایسه باشدن آیاق قورال‌لنماینچه بر آدوم آتلاماس بولدم. اما بر وقت، بویمان دشمانلرنىڭ هجوملرندن صاقلانوب تورماق‌نىڭ عمر بو یینه تارتلاچقنی آڭلاب، غیرتم کوتارلوب بویاوز دشمانلرغه آچووم قاباروب، بو دشمانلرغه قارشی تورماق یولنده مینم باشمده تورلی اویلار، تورلی مقدمه‌لر یورماگه باشلادیلر. باشمده بولغان مقدمه‌لرنىڭ برنچسی: بولارنىڭ کیلوب توقتایه‌چق هم اوت یاقاچق اورنلریىڭ آستینه داری قویب داری برله کوللرنی هواغه اوچرتماق ایدی. لکن بو وقت داریمنىڭ آزلغی اوچون، ایکنچی‌ده‌کوتارنبده یامیام‌لرنی هلاك قیلوب مقصود حاصل بولسه بیك یخشی، اما آنلرنىڭ بختلرینه کوره هلاك قیله آلماسه‌م اش خطرەلی بوله‌چقنی اویلاب، بواویمه، فرضیمه یول ویرماینچه، بلکه باشدن آیاق قورال‌لنوب اوڭغای براورنغه قاچوب، جدره برله باشلرینی یوق قیلورغه یا ایسه دشمانلرنىڭ قورقووی برله فائده‌لنوب اوزلری برله قارشی تورشوب، قلچ برله عزیز جانلرندن آیرماغه اویلاب، مینمچه بوفرض، بومقدمه بیك معقول بولدقندن شول روشچه یامیام‌لرغه مقابله قیلماغه قرار ویردم.

بوندایین معقول اورننی برنیچه وقت ازله گاچ تمام مقصودمچه یامیام‌لرنىڭ توقتایه‌چق اورنلرینه یقین طاو ایتا گنده، غایت قویی بوتاقلی برقاالن آغاچ تابوب، شول آغاچنىڭ آرتینه قاچنماغه اویلادم. صوڭره ایکی پوشقاتان منطق، براورن ملطق هم ایکی پیستالیت ایله قورال‌لنب برده تخلف‌سز کوندن کونگه برنیچه‌شر ساعت آغاج آرتنده یاشرنوب دشمان وحشی‌لرگه تشمنی قرشوب، کیلولرینی

کوتوب تورماغه باشلادم. لکن شول روشچه اوچ آی کوندم ایسه‌ده دشمانلرنڭ کیلووینه موفق بوله آلمادم شولای ایتوب فیرة برله کونه تورغاچ، کوتدکم وقتلرنڭ فائده‌سز برده ئمره‌سز اوتدکی آڭلاشلوب غیرتمنی کیرو چیکتروب باطرچیلقم سونوب کیل‌چکدا گی اویلارغه، فرضلرغه توشدم:

— مین نیندابن اصلغه، نظامنڭ قایسی ماده‌سینه بناً ئیلوب اوزم کبی غراسانلرنی هلاك قیلورغه حاضرلنه‌من؟ همده میکًا کم باشلق بیروب کم قولمنی اوستون قیلدی؟ البته هیچ کم یوق. صوڭره میکًاده، بونلرنڭ وحشی‌لکلرندن کیلگان جنایتلی قیلانشلرینی کورب نچارلقلرینه چداغان اللهغه طابشرلماق تیوش توگلمی؟فلان توگلمی؟دیب اویلی تورغاچ اوزمنڭ وحشی‌لرگه قارشوهجوم قیل‌چقمنی؛ همده اول یولده فرض قیلدقم مقدمه‌لرمنڭ یگلچه‌گنه اویلانغان ایدوکینه هم فائده‌سز بوله‌چغینه یقین قیلوب؛ فرض ئیلدقم مقدمه (پلانلرمدن) کیرو چیکماگه باشلادم. واقعاً آلطه‌غه کیلگان هر بر وحشی‌نی اولترماك ممکن‌می صوڭ؟ البته ممکن توگل. خیر بـر ایکسینی اولتورگه ممکن‌ده بولسون، لکن آنلرنڭ نسلداشلری اوزلرینڭ قرنداشلرینڭ قانلری اوچون انتقام آلورغه دیب جیبلب کیلورلرده اوزمنی هلاك قیلورلر بیت دیه وجدانغه قایتوب اویلی باشلادم. —

بوندن صوڭ اوّلگی مقدمه‌لرمنی بارسینی تاشلاب، وحشی‌لرنڭ بنه بو آلطه‌غه کیلو، کیلماولرندن خبردار بولماغه قصد قیلمایلچه فقط یورتمدن یراق کیتماکدن صاقلانماغه باشلادم. وحشی‌لـرنڭ غایت چابقنلقلرینی اوّلةنوڭ بلدکمدن، بورگان وقتده وحشی‌لرنڭ جمعیتینه اوچراب قورتلماقدن عاجز قالوب هلاك بوله‌چقمدن قورقوب کجه‌لرم بانینه بارودن باشقه یورتمدن هیچ بربیرگه آیرولماس بولدم. همه وحشی‌لردن قورقوب؛ کیمه‌چکمنی (قایقمنی‌ده) آلطه‌نڭ کون اینشی طرفندن آلوب کون چقشی طرفینه ایلتوب، وحشی‌لـر اوزلرینڭ

کوچکنه قایقلری برله کره‌آلماسلیق بریرگه کرتوب قویدم. حاصل هر مینوت بولوب تورمانده اولان خطره‌لر، همده ترکلکمنگ برتورلی نظام ترتیب اوزاره اوتماکی مینم بـار غیرتمنی سوندروب، هـر اشدن اخلاصمنی قایتاردیلر. شونگ اوچونده حاضر ایندی کوتو یانینه بارغانده‌ده وحشی‌لـرنگ اوچراوندن قورقوب، ئلله نیچوک ایرنکنه، صالنبقنه بارماغه همده اوت یاقغانده وحشی‌لرنگ کورب کیلما کلرندن قورقوب صافلانبقنه یاقماغه باشلادم. مونه شولای ایتوب برنیچه وقت اوتکاچ، قورقبقنه آلده‌ده بورگان وتنده بختیمه قارشو، قوبی اورمان ایچنده تـاشدان براتلغان، یولی بوتونلای چه‌نچکلی چبقـلر برله قاپـلانمش قـاراڭغی، تیران بر بـازغه اوچراب، بـازنگ ایشکینه، ملك بـلا برله بولسه‌ده، بـاروب قارافاچ باز ایچنده ایشککه تابا یالتراب تورغان کوزلر کورب، قورقوومدن عقلدن شاشوب کیری یورتمه قایتوب کیتدم. برآز وقت اوتکاچ ینه عقلیمه کیلوب، قورقه، قورقه‌غنه بـاز یانینه کیلدم. باز یانینه کیلگاچده شکفرداقمان طاوش برنیچه مرتبه ایشتلوب قورقوومدن ینه آرقاده قرمصقالر یوری بـاشلادی. شول آراده میڭا بـاطرلق کیلوب قاراڭغی بـاز ایچنده یالتراغان اوتدن ایکی نقطه کبی کوزلرنگ یقینراق بـاروب بازنگ ایچنده نی بارلغینی قارادم. بازنگ اچینه برآز وقت قاراب تورغاچ، کوزلرم بازنگ قـاراڭغی‌لغینه کونلوب‌قارتلغندن هم خسته‌لکندن شکفرداب یاته تورغان برکه‌جه‌نی کورب عجبلانوب یا شادلانوب برنرسه اشلرگه بیلمادم. موکره برآز طنچلانغاچ اوزمنگ قورقالقمدن کولمسراب بازنی گوزالچه قاراماغه باشلادم. بـاز اوز اوزینه زور بولمایوب ایکی صارژین چاماسی اوزونلقده بولوب، توبنده بلمیم قایده چققاندر برنیشوك یالتراب توراردر ایدی. لکن بووقت یانمده اوتلی طاشم هم گومبم یوقلغندن بازنگ تیشوکینی گوزالچه قاری آلماینچه ایکنجی مرتبه قـارابه‌چق بولدم.

ایکنچی کون ایرته برله قویاش کوتارلوب آغاج باشلرینی یالترته باشلاغاچده اویانوب اورنمدن تورغاچده اوزم برله براوتلی طاش هم کجه مایندن پاصافان ایکی شم آلوب بازغه کیتدم. بازنڭ تیشوکی غایت کچکنه بولدقندن آیاق اوزره کره آلماینچه کوچکه‌گنه دورت آیاقلانوبغنه بازغه کردم. بازغه کروب شمارنی یاقغاچ، بازده عجب بریاقتیلق حاصل‌بولدقدن کوزلرم بتونلای قارا‌ڭغولانوب بازنڭ استینالری بوتونلای آلتون‌ایله آلتونلانمش کورنه باشلادی. مونڭ کبی کوڭللی برمنظره‌غه عمرم بوینده طاغی برمرتبه اوچرامادم؛ شول قدر ماطور بر کورنش تشکل قیلنمش ایدی.

بومنظره‌نڭ ماطورلقندن حیران قالوب مسحورکشی کبی هیچ نرسه اشلرگه قدرتمدن‌کیلماینچه، صاتاشامی ایکان ئلله بوقسه بوماطور منظره‌نی توشمده‌می کورام دیب خیالنه باشلادم.

بوبازنڭ کره تورغان یولی‌نڭ مشقتلی‌لگی هم نچارلغی اوچرن بونده هیچ نرسه کیلما‌گانلگنی هم کیلمایه‌چکنی اویلاب اوزمنڭ نرسه‌لرمنڭ کوبسنی شادلانه، شادلانه یورتمدن بوبازغه تاشدم.

شول وقتلرده، کوب یللر ئلگاری، کیمه یاتوب آطدغه تاشلاندقم وقتلرده دیڭز یقاسندن تابلغان داری میچکه‌سی ایسیمه توشوب، فلان وقتده تابلغان داری کیبب اشکه یارارلق بولمادیمی ایکان دیب میچکه‌نڭ اوستنی آچدم. واقعا داری‌نڭ بوتونلایی بوزولماینچه، اوستکی قاتلاوی‌غنه بوزلوب، چیکلاوك قابقی توشنی بوزولودن صاقلاغان کبی، داری‌نڭده اوستکی قاتی بولدقندن، اچه‌گی قاتلربنی هوانڭ تأثیرندن، هم باشقه ضررلی نرسه‌لردن صاقلامش کورلدی.

مونه شول کیفینده طاغی آلتمش قاداق چاماسنده داری‌غه مالك بولوب دورت قاداقنی یورتمده قالدروب، قالغاننی یاڭا بازنڭ ایڭ بخشی ایڭ قوری پچمافینه ایلتوب قویدم.

شولای ایتوب سویلادکم روشچه آطده مشقتلی‌کچردکم عمرنڭ

یکرمی اوچونچی یلنیده تمام ایتدم. مینم بو مشقتلی، یاوز عمرم عزیز جانمی بختسزلکنڭ بار آغرلقلرینه کوندرب، معیشتیمه هر طرفدن کیلگان قارشیلقلر برله صوغشماغه اویراندی. بو وقتلرده اوزمنڭ یالغزلقمدن بیزماینچه بلکه اوزمنڭ مسکنم بولغان آطەنی سویوب، طاغی یراق سفرلر حقنده یانوب کویماسامده، همان سفر حقنده، ینه سیاحت حقنده باشمده تورلی اویلار هر دائم بولوب بتماکده ایدیلر. وجدانغه قایتوب ایتکانده آطەغه وحشیلر کیلوب میڭا بر بر ضرر ایتماسەلر بو آطەده آفتق عمرلرمنی قایغوسز، مشقتسز اوتکەرەچکیمەده قشکراً یقین قیلمش ایدم. لکن تقدیرم باشقەچه بولدقندن الله کریم حضرتلری مینم یقین قیلدقمه باشقەچه حکم ایتدی. همه کوب بختلی بولوب یورگان صوڭ، کوب هلاکتلردن قورتلو آخرده بر هلاکت ایشکینه باروب ترەلماك سیاحلرنڭ بیك معلومی بولدقندن، بو اورنده یازلەچق بر ایکی سطرەنی یازماقدن قورتلدم.

دیکابر آخرلرنده ایگنلر اولگروب اوراق وقتی بینکاچ ایگنلرمنی اورماق، جیماق برله شغللانوب بوتون، کونلر قرده اونکارماگه باشلادم، بو کونلرمنڭ برسنده قرده خدمت ایتکان وقته، ایگنلکلرمدن ایکی چاقرم چاماسنده برافلقده، ایس ایتماسدن یالقنلانوب یالقنلانوب هواغه کوتارلگان توتون کورب حیران قالدم.

قورقومدن شول مینوت خدمتمی تاشلاب وحشیلرنڭ خطرەلی هجوملرندن قورقوب یوراك سیکر ووی برلەغیرتمه قایتدم. قایتقاچه یورطمه کیلوب پوشقاتان یانینه باروب همه آرقەمه ملطق آصوب وحشیلر کیلوب هجوم قیلغان سیقوند آتارغه حاضرلاندم. لکن کیرتەنڭ طشقی یاغنه نی حاللو بارلقنی هم وحشیلرنڭ نی قیلەچقلرنی بیلور اوچون کیرتەدن باش سوزب قارارغه قورقوب، وحشیلرنڭ هجوملرنی ایکی ساعت قالطراوقلر اچنده کوتدم ایسەده ایکی ساعت ایچنده توگل هجوم بولورغه حتی کیرتە یانینه کیلگان بر جان ایاسی بولمادقندن خطرەلر ایچنده کوتوب تورورم ارم هم بوشقه کیتدی. آخرده وحشیلرنڭ کیلماولری برله کوکلمی تسلی قیلوب

قورقولرمنی بتردم. صوڭره غیرتیمه کیلوب، یورتدن چقوب قارارغه باطرچیلق قیلوب آلده‌ده ایك بویوك طاو باشینه مندم. طاوغه منگاچن طاو ایتاکینه یاتوب پادزورنی تروبانی راحتلانوب اوت ایل‌نه‌سینه یاتوب تورغان یامیام‌ارغه تابا قویوب یامیام‌لرنی صانادم؛ یامیام‌لر اوت تیره‌سنده بارسی طوقز بولوب اوزلرندن براقراق طاغی ایکی بیلنگان بیچاره‌لر کورنه‌لر ایدی. مین بو بیچاره‌لرنی کورگاچده بو طوقز وحشی بیچاره‌لرنی اسیر ایتمشلرده اوتده قووروب آشارغه کوتوب تورالر دیب اویلادم.

بو عجب قورقنوچلی منظره مینم جانمه تونتوب آچوومی قابارتدی ایسه‌ده، صو قایتا باشلاغاچده آنلر آشقوب آلده‌دن کیتارلر دیوب اویلاب اوز اوزمی یوباتوب صبرلاندم. واقعا مینم اویلارم درست چقوب صو قایتا باشلاغاچده، اوت ایل‌نه‌سنده بیگان کبی قیلنغالاب قایقلرینه اولطرب کیتدی‌لر. بر نیچه مینوت ایچنده وحشی‌لرنڭ قایقلری بوتونله‌ی کوزدن بوغالفاچ مینده بوتونلای باشدن آیاق قوراللنوب یامیام‌لرنڭ توقتاب قوناق بولغان بیرلرینه کیتدم. یامیام‌لرنڭ توقتاغان بیرلرینه باروب یتکانده آنلردن قالغان اوتلرنڭ یالقنلانب ترووبنه باشقه اوتنڭ تیره یاغنده بولغان آدم سویا کاری منظره‌نی (کورنشنی) بیگراك قورقنچلی ایتما کده ایدیلر. وحشی‌لرنڭ تشکیل قیلمش منظره‌لری هم قیلدقلری جنایتلری غایت قورقنچلی هم‌انسانیتکه یاقشماس بر اش بولدقدن، انسانلر قانینه باتمش وحشیلرگه قارشی تورماغه غیرتم کیلوب باطرچیلقم آرتمه‌غه باشلادی.

لکن نه چاره‌که معلومگزچه یامیام‌لر آلده‌غه یش کیلمادکلرندن بل یارم وقت اوتدی، وحشی‌لرنڭ آلده‌ده ازلریده ایسلریده بولمادی. اما مین یامیام‌لرنڭ آلده‌غه کیلماولرینه قارامایچه بو وقتلرده همان طنچسز کوینچه یوروب یاوز وحشیلردن قورتلماغه چاره ازلاب باشمنی واتماقده عمرمنی اونکارما گه باشلادم.

کونده کون شولای بر روشده اوتوب معلومگز داولنڭ بکرمی بیشنچی بلی‌نڭ مای اورته‌لرنده بر تونني دیگز شاولاوینه، کوك گورلداوینه اویانوب دیگز بوبینه کیتدم. باشقه وقتلرده قورقنچسز غایت طنچلقی برله شاعرانه تورا تورغان دیگزنڭ بو وقت اوزاوزینه کوبکل‌نوب آیه‌الب زور، زورآق باشلی تولقونلر ایله تولقونلانووینه باشقه جیلك اوز اوزینه سزغرنب قاتی ایسماك ایدی. شونڭ اوستینه‌ده باشن باشناوی قاراولانمش کوکنی تورلی صورنکه کرتوب، آرالاش کوك گورلداوی بیرنی سلکنه‌در ایدی. بو کون شول قدر قاتی بر داول بولدی‌که بونڭ کبی قاتی بر داول عمرم بوینده طاغی برگنه مرتبه‌ده کورمادم. بو داولنڭ خطره‌سندن قورقوب بازیه کرب نی حال ایتارگه بلمادکمدن قولیمه تورات (بیبلی) آلوب اوقماغه باشلادم. داول کون بویی بوتون دنیانی آیقاب، کیچکه تابا غینه بر آز انصافقه کیل باشلادی. شول آراده، باز اچنده قورقولر ایله چولغانمش حالتده اوقوب اولطرغانده جیلنڭ سزغرنغان طاوشلری آراسنده یراقدن کیلگان طوب طاوشی ایشتلوب مین بیچاره‌نی حیران قالدردی، بو طاوشنی هیچ نرسه‌گه‌ده حمل قیل آلماینچه، تیزگنه اوزمنڭ هر وقت تجربه قیل طورغان اورنم بولغان طاو باشینه منب قارادم. طاو باشینه منگاچ بر مینوت اوتدیمی بوتمی طاغی بر نیچه طابقری آنلدی. طوبنڭ آنلووی تکرار ایشتلگاچ، طوبنڭ طاوشی، دیگزده طاشقه بەرلوب خراب بولغان کیمه‌نڭ یاردم صوراوینه علامة ایدوکنده هیچده شبهه قالمادی. بو بیچاره‌لرغه یاردم ایتماگه مینم قدرتمدن بولماسه‌ده آنلرنڭ میکا شکسز یاردم ایته‌چکلرنی اویلاب قارشولرینه بر زور اویم اوت یاغوب آنلرنڭ تازه بیر قارشولرنده ایدوکینه اشاره ایتدم. اوت اویمگه تمام قابنوب‌اطرافنی یاقترتقاچده طوب ینه برنیچه طابقری آتاوب صوکره بوتونلای آنلماس بولدی. مین همان آنسنده‌ده تارامایچه همده غیرتمی جیگرمایچه طاکفا قدر اوت یاغب اونکاردم.

ایرته برله تویاش چقوب دیگز اوستنی یافترتقاچده داول تمام باصلوب دیگز آقرونلاب یار بویلارندافی تولقونلردن باشقه دیگزده‌گی بار تولقون بتکان وقتده کوزلرم افقغه توشوب بر قیافتسز ضور قاراغای کورندی.

بو قاراغاینك اوستینه قاراب توروب حرکتلنوونی کوتوب تورسامده کوب وقت اچنده برگنده حرکتلانمادی. صوگره بو قاراغاینی یادزورنی برله اوزاق قاراب توراغاچ اول قاراغای‌نك یاکور صالوب توقتاغان بر کاراب ایدوکنی آکلادم. بو محبتلی سویملی کارابنی کورگاچ بیك شادلانوب، تیزگنه دیگز بویندافی ایك بیوك طاونك باشینه مندم. طاو باشینه منگاچده، شول طرفقه کوزلرمی صالوب، بر نیچه یل مقدم مینم هلاکتیمه باش سبب بولغان دیگز اورته‌سندافی طاشلر اوستونده واتلغان کاراب توبنی کوردم. کیمه‌نك هر بر ییری واتلغان ماشلری آوب آنلر اورنینه کیمه‌نك واتقلری قادالغان بورن طرفلری بتونلای یومچقه‌غه تونگانلکندن، کیمه‌نك اوستینه قاراغان آدم کیمه‌نك بیك قورقنچلی بیك خطره‌لی هلاکت‌ایله هلاك بولمشنی‌اوزینه اویلی بلور ایدی. کیمه‌نك شولای خطره‌لی، قورقنچلی بر کیفیتده بولوینه باشقه اچنده بر انسان‌نك بولووینه بر علامت بولمادقندن البته بیچاره کیمه‌چیلر یقین‌ده‌غی قره بیردن خبرلری بولماینچه کارابدوك هلاك بولغانلردر؛ یا ایسه آطه‌دن خبردارلر بولسه‌ده کچکنه کیمه‌چکلری بولغه صالنفاچ کیمه‌چکلرنی جیل آلوب کیتوب توری‌غه چقا آلماینچه دیگزده هلاك بولغانلردر دیب اویلاب قایغورسامده بولرنك بختلرینه قارشی کاراب خراب بولغان وقتده یقینده بر کیمه اوجراب هلاکت اچنده بولغان بیچاره انسانلرنی قوتقارو احتمالنی اویلاب، کوکلمه تسلی ویروب مایغولرمنی تارالتمدر ایدم. لکن مینم باشمنی ایلندرگان اویلرنك، فرضلرنك قایسی‌غنه درست بولغاندده کارابده بر جان ایاسی بولماسینه یقین قیلوب انسان‌غه اوچرامقمك قالغان اوشانچیمنکده فائده‌سز بالغانغه چقمافنی آکلاب کوکلسزگنه یورتمه قاینوب کیتدم.

بر نیچه کوندن صوڭ دیگز بوینده یورگانده ایس ایتماسدن، کیمه‌چی‌لر کیمنده اولگان بر کشی‌گه اوچراب بو بیچاره‌نی البته بونده تولقونلر کیتروب ارغتقاندر دیب، اویلاب بر نرسه‌گه‌ده قارامایچه تیزگنه کسه‌لرنی آقدارماغه باشلادم. بو کشی قایسی بیرلك هم قایسی نسلدن ایدوکینه بر علامت بولماقینه اوشانوب کسه‌لرنی آقدارسامده کسه‌سندن‌اولام اوستینه‌توشکان بر نیچه‌کمش‌تنکه‌ایله تروبقادن باشقه هیچ بر نرسه تابمادم.

کیمه اوزینڭ قایغولی کورنشی ایله مینی قایغو حسرتلرگه توشرب بر نیچه وقت ایسکی اورنده توردقندن بر وقت مینده کیمه‌ده اوزمنڭ کیلچاك کونلریمه فائده‌لی کیراك نرسه‌لر بولماسمی دیب همده ،ملکه کیمه‌ده بر بر جان ایاسی باردمدن مأیوس بولب اوزینه یاردمچی کوته تورغاندردیب اویلاب، خراب بولغان کارابقه باروب قایترغه اویلادم. بوندن صوڭ طاغی اوزاق وقت اونکارمایچه اوزمنڭ کچکنه قایقمه ایکماك، بر صاوت صو، خمر برکرزین وبناغراد تویاب دیگزگه کروب واتافان کارابقه تابا بوللاندم. بر آز بارغاچ براندانوق طاوشنی ایشتوب یولمده بر شاولاب توره طورغان اوبقن بارلقنی آڭلاب، اونکان وقتده‌غی سیرمده اوبقنغه کروب چاققنه هلاکتدن قورتلدقمنی ایسمه توشروب بو وقت اوبقنغه کررگه باطرچیلق قیله آلمادم، بلکه صو قایتقان وقتده اوبقننڭ ایل‌نو قوتی بر آز کیمرده شول وقتده بو اوبقدن اوترگه ممکن بولور دیب کیری آطه‌غه قایتوب کیتدم.

آطه‌غه قایتوب یتکاچ تونی کیمه‌ده اونکاروب ایرته برله ینه واتقالانغان کارابقه تـابـا کیتدم. کارابنڭ یقینینه یتکاچده ایك اوّل آیانچلی صوتده شنشغان طاوش ایشتوب باشمنی کوناروب یوقاریغه قاراغاچده کارابنڭ پالوباسنده، آچلقدن تیریسی سویاکینه یابشغان، کوکلسز شنشب یورگان براننی کوردم. اتنی کوروب سزغرغاچده ات حاضر صوغه طاشلانوب یوزب کیمه‌مه کیلوب یتدی. مینده

انکه حاضر آشارغه بیرب اوزم تیز، تیز کاراپنك اوستینه منارگه آشقدم.

کاراپنك اوستینه منگاچده ایك اول ایکی اولگان ماطروصقه اوچرادم. کاراپنك هر بریرینه صو یتشوب، کوللر باسادقندن کاراپنك بولغان نرسه‌لرنك کوبسی بینمش ایدی؛ شونك اوچونده مینم آرتمدن بورگان انکه باشقه برجان ایاسی کارانده یوق بولدقی کبی، کاراپندن میگا آلوب کیتارگه‌ده برنیچه صاندق، کوراك، قصقچ، ایکی قزان، برمیچکه داری‌دن باشقه هیچ برنرسه بولمادی.

اوچراغان بار نرسه‌نی اوبگه آلوب قایتقاچ ایك اول صاندقلرنی آچماقه بـاشلادم: صاندقلرنك برسنده برنارتمه قدری اچملکلرگه باشقه برنیچه بیك تازا بایلغان ؤارینیا بانقه‌لـری بار ایدی؛ اما ایکنچی‌سنده کولماکلر، یاولقلر، ماطور (غالصتوقلر) یقالر بولووینه باشقه ایك توبده اوچ قابچق آلتون، کمش تنکه‌لری بار ایدی.

بختسزلـکیمه قارشی بونرسه‌لرنك آراسنده میگا بوبایلقدن‌کیراکلی‌رك: اویوق، ایتوك کبی نرسه‌لر هیچ بردانه‌ده چقمادی. آلوب قایتقان نرسه‌لرمنی بازغه یراق یاشرب قویغاچ اوزمنك عادی خدمتلریمه قایتوب ینه عادتچه ترکلك ایتماگه باشلادم.

مونه شولای ایتوب عمر اینه بـاشلاغاچ، بر وقتده توشمده جانمنك کوزلرینه برعجب منظره کورنوب مینی حیران قالدردی.

توشمنك حاصلی بو ایدی: بروقتده آطغه ایکی کیمه کیلوب توقتادیلرده کیمه‌لردن اون بر کشی توشوب آرتلرندن براسیرنی سوراب کیتردیلر. مونه بروقت وحشی‌لر بیچاره اسیرنی اوتورگه حاضرلنگاچده اسیر قوللرندن قورتلوب قاچوب کیتاه. میده اسیرنك قاچوب بورگاننی کورب قارشوسینه چقوب ممکن قدر علامتلر برله اوزمنك آکار دشمان توگل‌لـکنی هـم جنایت ایتمایه‌چکمنی آکلاتورغه ترشدم. اولده مینم اشاره‌لرمنی آکلاب میندن قاچماینچه باردم صوراب قارشیمه تزلندی. صوکره آنی بورتمه آلوب قایتوب،

اولده مینم خدمتچیم، ایبداشم هم دوستم بولغان بولدی.
مینم بوتوشم، تیزدن یاالغزلقدن قورتلماقیمه علامت بولوب جانیمه شادلقلر بیردی. توشمدن صوڭ اوزمنڭ آطه‌دن قورتلماقمنی توشمده وحشی‌لر قولندن قوتقاردقم، وحشی‌نڭ یا ایسه اسیرنڭ آرقـه‌سنده بوله‌چغینی آچق بیلدم. لـکن وحشی‌گه مالك بولماق، کوب وحشی‌لرنی اولترماگه توقف قیلدقدن میم اوچون عجبراك بولوب، بولمایه‌چق براش کورنسه‌ده مینم مدنی کشی‌لر آراسینه، طوغان شهریمه قایتماغه محبتم اوستونلك آلوب باشمده‌غی اوینی وجودکه چغارماغه مجبور قیلدی. لـکن نیچوك اشنی قیلماقنی اوزمنڭ بله‌آلمی‌درایدم. شونڭ اوچونده، اولده‌گی واقعه‌ده قیلمش تدبیرمنی قیلور اوچون فقط وحشی‌لـرنڭ توقتایه‌چق اورنلـرینی صناب یورماکده‌گنه ایدم..

XI

وحشی‌لرنڭ آطه‌غه کیلولری. — «جمعه.»

یامیام‌لرنڭ آطه‌غه کیلماکلرنی کوتب، کوندن کونگه اون سکز آی آطه‌غه چقمایـنچه، یامیام‌اردن قورقب فقط یورتمده اونکارد‌کمدن بروقت بیك اوزون قویلوب، یامیام‌لرغه آچوۋم کوندن کون قاباروب، نیچه یل‌عمر سوردکم قازاماندن قوتلماغه غیرتم آرتماقده ایدی.

مونه شولای ایتوب وقتلر اوته تورغاچ آچوقاباروتوب کوندکم وحشی‌لر بربر وقت آلتی شار کشی اوترتقان بش کیمه برله کیلوب آطه‌غه توقتادیلر. بو قدرکوب دشمانغه هجوم قیلماق یا ایسه قارشی تورماق بووقت عقلسزلقدن صایلوب، غیرتم چیگنب، باشدن آیاق قورال‌اغان کرینچه یورتمه قـایتوب اوتردم بر آز توردم. اما آطه‌ده هیچ برطاوش بولمایوب، یامیام‌لر طرفندن هیچ بر قچقرش فلان ایشتلمادی: آطه‌ده بولغان طچلق برله برآزیوبایب

اوزمنك تجربەگاهم اولان طاونك ایتاکینەرەك منب، باشرنب پادزورنی برله وحشیلرنك تشکیل قیلمش منظرەلرینه قاراب تورماغه باشلادم: بووقت یامیاملرنك یاقغان اوتلری قزب یانماقده ایدی. اوزلریده ایلامسز، کیلشسز بر مجلس یاصاب اوتلرینك تیرەسینه تورلی اویون کولکی ایله وقت اوتکاروب اسیرلرینك پشوب حاضر بولماقنی کوتماکده ایدیلر شول آراده آرالرندن برنیچەسی چیقوب، کیمەلری یانینه باریب، کیمەنك توبندن آرقانلر ایله بیلنگان ایکی اسیرنی آلوب، چقوب اوت یانینه کیتردیلر. کیترگاچده برسینك باشینه چوقمار ایله اوروب جاننی دنیادن کچردیلر. ایکنچیسیده بووقت بیلنگان کوبی ایبداشینك یانینده پارلپچلانوب، باغانه کبی قاتوب تورغان آراده، قامچیچی اسیرنك اولکساسینه بوگلدی بیچاره، اسیرده مینوتنی صافلاب، قامچیچی بوگلگاچده کینتدن اوق شیکللی آتلوب توغری بولندقم طاوغه چابماغه باشلادی. مونه شول وقت مینم اولده کورمش توشم چنغه چغا باشلادی. بیچاره قاچقان اسیرنك آرتندن وحشیلر قووا باشلادقندن قاچوب قورتلماقی اوّلك شیکللی کورندی ایسەده صوکره وحشیلرنك اوچسیگنه بونك آرتینه توشوب قودقلرندن مینك ناطرابوب، غیرتلانوب بقیمه کیلدیلر ایسه بیچاره قاچقن اسیرنی آرالاب صوغش باشلارغه اوکغای وقتیغنه صافلاب توردقمدن بوبیچاره بیك یگگل وحشیلر قولندن قورتلدی.

منم برله بوکرب کیله تورغان کشیلر آراسنده بر عیلفه بولمدندن وحشیلردن قاچقان بیچاره جلغەنی یوزب کوچه آلماسه حاضر وحشیلر توتەچقلر دیوب قورقوب تورغان آراده، بیچاره اسیر (توتقون) جلغه یانینه چیتکاچده صوغه تاشلانوب، یوزب ایکچی جارغه چغوب قورتلدی، اما قووچی وحشیلرنك آرالرندن برسی برده بوزا بیلما گانلگی اوچون صویقینینه یتکاچك بورلوب کیر وقایتوب کیتدکمدن ایکسیگنه صونی کوچوب ینه اسیرنك آرتینه توشدیلر.

اشلار بودرجهگهیتب صافلاب تورغان مینوتم قارشیمه کیلگاچ، بیچار قاچقننك

مینم یاردمم برله قورتل‌چقینه، همده توشمنك اوگه ایله‌نه‌سینه اشانوب قولیمه ایکی ملطق آلوب قاچقان بیرمدن یامیام‌لرغه قارشو چقدم. بیچاره قاچقان اسیرمینی کورگاچده مینم بخشی‌لقته، ضررم تیماسلککه کورساتکان اشاره‌لریمده‌ قاراماینچه قورقوب آبدرانوب قایده بارر‌غه‌ده بلماینچه، توقتادی. مینده دشمانلری‌نك یولینه توشوب توقتادم. بوندن صوڭ قووچی یامیام‌لرنك میڠا سؤ قصد قیلولرنی سیزب، حاضر برسی‌نك باشینه ملطق صابی برله اورب جاننی جهنمگه یبارگاچده ایکنچسی اشنك اصلنی آڭـلاب تیزگنه اوغینه توتوب میڠا آتـه باشلادی. لکن مین آناردن تیزراك ملطق‌غه‌توتونب یامیامغه توساب اشنك اصلنی الگاریك آڭلادم. جدره بارب یامیام‌ك کوکرا گینه تیکاچده یامیام کوکراکنی توتوب کینندن یغلدی، ملطق‌نك طاوشی کوپشه‌دن چقغان اوتنك یالقونی بیچاره اسیرگه یاڭـادن قورقولر بیروب خطرلر کورساتکندن نی اشلارگه بلمادکندن بارب بر توننك اوستینه اولطردی. لـکن آنـگده تیلانشلرندن، قاچوب کیتماکی آڭلاشلدر ایدی.

شولای ایتوب بر آز وقت اوتکاچده بیچاره قاچقن اورنندن طورب، واقعا ایکنچی بر طرفقه چابوب کیتدی. بر آز کیتکاچ مینم قول برله قیلغان اشاره‌لرمنی، هم یانیمه چاقروومنی آڭلاب شبهه‌لنه شبهه‌لنه‌گینه یقینمه‌کیله باشلادی. حاصل شبهه‌لندکندن هر آتلاغان صاین طوقتاب اولب یاتقان وحشی‌لر قولندن اجل کوتکان کبی قورقبقنه قول‌لرنی آرتقه تاشلاب، بوزیمه قاری، قاری‌غنه کیلوب یقینلاشقاچ مینم یوزمده مرحمت، شفقت سیزوب باطرایب تیز، تیزگنه کیله باشلادی. آلای بولسه‌ده تمام یانموق کیلورگه شیکلانب بر نیچه مرتبه توقتاب اوزینك تسلیمینه اشاره اوچونمی، یوقسه عمری‌نك ایمین قالووینه صورالو یولندامی میڠا بر آز یتماینچه قارشیمه تزلندی صوڭره یقینلاشه، یقینلاشه بوتونلای یقینموق کیلوب آیاق آستیمه یغلب بیرنی اوبدی، همده اوزینك میڠا تابشرلوب قل بوله‌سنی،

قللرنڭ خواجەلرينه قلدقلری خدمتنی جان تن ايله مڭا قيلەچقن آڭلاتو يولنده آياغمنی اوبب اوزينڭ توبەسينه قويدی. مينده بو بيچارەنڭ حالندن شفقتيمه كيلوب، اورنندن كوتارب مينم طرفمدن آنارغه هيچ بر ضرر بولمايەچقنی آڭلاتوب بيچارەنی تسلی قيلماغه باشلادم بوندن صوڭ اوّلا ملطق صابی برله صوغوب يقدقم يامياغه ايلانوب قارادقم وقتده يامپام تورلی قيلانشلر برله اورنندن تورورغه مشقتلەنەدر ايدی. بونڭ بولای حركتلانوونی حمايەمده بولغان يامياغه كورساتدم ايسەدە، بيچاره يامپام جوابنه ئلله نينداين بر سوز ايتسەده مين بونڭ لافرديسندن هيچ بر نرسه آڭلی آلمادم. شول آراده يامپام اورنندن تورب كيتما گه باشلادی ايسەده مينم يامياغه ملطق برله توساومنی حمايەمده بولغان يامپام كورب، علامتلر برله قلچمنی صوراب آلدیده جاننی دنيادن كيچرەم ديب يانينه باروب باشنی چابوب توشردی.

بيچاره يامپام خدمتنی تمام قلوب، دشمانینڭ باشنی قولينه توتب بر نيچه آدمده يانيمه كيلوب كولەسرابكنەدشمانینڭهم باشينی‌قلچنی كيترب آياق آستيمه قويدی. بو بيچاره يامپام مينم قاتمده شولای يورسەده اوزينڭحركتلرندن قيلانشلرندن قورقو آڭلاشلەدر ايدی. بيچاره ملطقنڭ طاوشندن بيگراك عجبلانب ملطق حقنده كوبمو فرضلرغه توشوب اويلاسەده مينم دشمانلرینڭ يقينلرينەده بارماينچه اوترو ومنڭ حكمتنی هيچ آڭلی آلمادی. بر آزوقت اوتكاچ بيچاره اسير، ملطق برله اولترلگان وحشیلڭ قاتينه بارب قاراب كيلما گه اذن صورادی. مينم اشارەلرمدن رخصتمنی آڭلاغاچده يامپامنڭ قاتينه بارب اولكسانڭ بر ياغندن ايكنچی ياغينه ايلاندرب قاراغانده كوكراگندەگی قانسز جراحتنی كورب حيران قالوب، يامپامنڭ يانندەغی اوق هم يايه سنی آلوب كيری يانيمه كيلدی. بوندن صوڭ ديگز بويندە قالغان يامپاملردن قورقوب يورتيمه تابا كيتوب حمايەمده بولغان يامياغەده اشارەلر برله آرتمدن قالماسقه قوشدم. شول وقتده بيچاره يامپام

تعظیم برله‌گنه توقتاتوب اوزنچه، اولگان وحشی‌لرنی کوموب ازبابمانك تیوشلیکنی آ گلاتدی. مینك بیچاره‌نك سوزینی قارماینچه، ایده کومساك کوم ایندی دیب کومارگه رخصتمنی بیلگرتدم. بوندن صوك تیزگنه برباز قازب ایکی یامیامنك اولکسه‌سینی بربازغه قویوب توپراق برله کومدی.

شولای ایتوب وحشی‌لر برله کونشوب، هر ایکومز مینم‌یورتمه کیتدك. یورتقه بارغاچه یامیامنی بازغه کرتوب، قولینه برکیساك ایکماك ایله برترماك ژیناغراد بیردم. یامیامغه قولنده‌غی آزقلرنی آشاب بترگاچ، دوگی صالامی اوستینه یاتوب برآز طنارغه نوشدم. بیچاره یامیام بویخشی بویورقلریمه شادلانه، شادلانه صالام اوستینه بـاروب راحتلانوب یـاتوب برمینوت قدر وقت اوتماسدن طاتلی یوقی‌غه‌ده کیتدی. بوقتقه قدر بیچاره یامیامنك احوالنی یازمادن بوشامادقم اوچون قیافتندن بحث ایتما گان ایدم. اما بووقت برآز قیافتنی‌ده بیان قیلماغه تیوش کورلدکندن قیافتنی یازاچاقمن: بیچاره یامیام یاش، تـازه هـم ماطور سویاکلی بولوب، قارا یوزینك کولاچلیکی، سویملی‌لکی بـرله بوتونلای وجودنی ماطور ایتوب، ایرنلرینگده قان کبی قزل‌لقلری برله باشقه برماطورلق بیرودی باشقه، کمش کبی آق، انجوکبی واق تشلـری یـالتراب یوزنی نورلاندرمافده، همده کیك تکه ماگلایی اوستوك ساچراب تورغان کوك کوزلـرینی صافلامافده ایدی‌لر. ساچلری‌ده اوزون بولوب موینینه صالنغان ایدی‌لر. بیچاره اوزاق یوقلامابنه، تیزدن‌اویانوب کجه‌لر صاوغان بیریمه کیلوب تشکر بولنده قارشیمه کیلوب‌تزله‌ندی.

بیچاره یامیامنك اسیرلکی جمعه کون بولدقی اوچون، هم‌شولوق کون بیچاره‌نی اولمدن قوتقاردقم اوچون اسمنی جمعه قویوب شونی کوندانوك ایگگلیز لسانینه اوبراته باشلادم. بیك آز وقت اچده جمعه اوزینك فهملکی سایه‌سنده ایگگلیز تلنـده عمومی بولغان: اندم یوق ایبو کبی سوزلرنی اینوگه نله باشلاب تکرار قیلوب یوری

باشلادی. شولای ایتوب جمعه‌نی آفرونلابقنه اویرانه تورغاچ بروقت جمعه‌غه کجه سوتی اچورتب، کجه سوتینك نه‌ملیلگی هم فائده‌لیلگنی اچارگه‌ده اویراندی.

جمعه اوزینك نسلداشلارینك عادتنچه قولیمه توشکان وقتده کیمسز، یالانغاچ ایدی. البته یالانغاچ کوینچه یورماك وحشیلر آراسنده عیبلی بر اش بولماسه‌ده مینم قارشمده جمعه‌نك شولای کیمسز یورماکی بیك کیلشسز کورنوب جمعه‌غه ایك کیراك نرسه‌لرنك برنچیسی کیم‌لر ایدی. آلای بولسه‌ده توننی کیم‌لر تابماق اجتهادنده بولمانچه شول روشچه‌گنه بازده اوتکارب، ایرته بولغاچ یورطقه تابا یونالدك. شول آراده تونا گی واقعه خاطریمه خاطریمه توشوب، جمعه‌نی اسیر توشرگان یامیام‌لر آلده‌دن کیتکانلرمی یوقسه آغای انلرینی کوتوب تورالر ایکاننی بلسی کیلوب اول آنلرنی قارار اوچون توقتی تورغان اورنلرندن براق توگل بر طاوغه طابا بارماغه اویلادق. بو یولمرده تونا گی اولترلب کوملگان وحشیلرنك قبرلرینه اوچرادقـده، جمعه قبرلرگه یتماسدن اوّلوك کینتدن کیلوب قولمنی توتوب اولکسه‌لرنی قازوب چغارب آشارغه دیب اشاره‌لری برله آکلاتدی. مین جمعه‌نك بو اشینه اصلا رضالق ویرمایچه، آچوغلانب قاشلارمنی ایله‌ندرب فرض قیلغان اشینه هیچ بروقت یول ویرمایه‌چکمنی آکلاتدم. بیچاره وحشی‌ده قورقووندن تلی بوغالب طاغی بر آوز آچمایچه یولنده بولدی. طاو باشینه منوب یتکاچ وحشیلرنك توقتاغان طرفلرینه قاراساق بو وقت یامیاملرنك اورنندن جیللر ایسمش هم اوتلریده بوتونلای سونمش ایدی. حاصل بو اورنده وحشی ذاتندن هیچ بر نرسه کورنمایچه فقط بیرده بر نیچه قانلی باشلار کیمرب، یالانب طاشلانغان سویاکلرینه کورنوب بونلرنك بر نیچه انسانغه شفقتسز جنایتلرینه شاهد ایدیلر. بو قورقنچلی منظره‌نی جمعه‌گه کورساتوب تارالغان سویاکلرنی بر یرگه اویدرب اوستینه‌ده آغاچلر صالوب بوقدر انسانلرغه یاقشماس منظره‌نك ازینه قالماسون دیب اوت بیارب یاندردم.

شول آراده مینم یاکا ایبداشیم اوزینك توتقون بولغان وقتنك وحشیلر آطه‌غه دورت کشی‌آلوب کیلوب اوچوسنی پشرب آشادقلرنی همه برسنی قوللرندن قوتقارب مینم حمایه‌م سایه‌سنده قورتلدقن سوبلاب وحشیلر آراسنده کوب وقتده صوغشلر بولوب قایسی طرف اسیر توشرسه‌لر شول طرف اسیرلرنی‌آطه‌غه کیترب اولترب لذتلنب آشی تورغان عادتلرینك بارلقنی آڭلاندی.

یامیام‌لرنك کیساکلری تمام یانوب بتکاچ هر ایکومز بورتقه قایتوب جمعه‌گه بروکادن (چالباردن) باشقه حاضر برده کیم یوقلقندن قایتقاچده کچه تیرسندن بر قورتقه قویان تیرسندن تیزگنه بورك تگب جمعه‌گه کیگزدم. جمعه‌ده بو کیم‌لرنی شادلانه، شادلانه کییب شادلانووی قدر کیم‌لرده جمعه‌گه بیك کیلشوب جمعه‌نی بوتونلای ماطور ایتدیلر. شولای ایتوب مین ایك اوّل جمعه‌نك وحشیلکنی تاشلاتوب مدنی بر معیشتکه اویراتماگه اهمیت بیردم.

ایکنچی کون جمعه‌نی قوناق ایتار اوچون بر کچه اولترب آلب قایتماق نیتنده بولوب ابرته طاڭ وقتندانوق جمعه برله کچه‌لرم تورا تورغان اورمانغه کیتدوك. اورمانغه بتکاچده کیرته بوینده ایکی بالاسی برله یاتقان کچه‌نی کوروب ملطق برله توزادم. ملطق شارتلاغاچده جمعه‌نك قورقوودن توسلری آلماشدی. جمعه بو ملطقنی کچه‌گه آتلدی دیب اویلامایچه بلکه اوزینه آتلدی دیب اویلادقدن تیزگنه اوستون کیم‌لرنی صالوب تنندن ملطق‌نك اثرنی ازلماگه باشلادی. صوڭره قورقغان طاوش برله قچقروب بیرگه قاتی بەرلوب آیاقلریمه یغلدی، یغلغان بیرنده آیاقلرمنی یالی، یالی ئاللە نیندایبن اشاره‌لر قیله باشلادی. بو اشاره‌لرینك درست مفهوملرنی آڭلاماسامده، بیچاره‌نك بو اشاره‌لری مینم شفقتلی‌لکم اوچون تشکراً دعا قیلغاندر دیب اویلادم. مینده بیچاره جمعه‌نی تسلی بولنده ماطور آچق یوزم برله، ماطور قاراولرم برله، کولمسرابگنه بیچاره‌نك کوزلرندن یوغالغان کچه‌نی کورساتوب آثار آندغمنی آڭلاتدم.

بیچاره جمعه اشاره‌لرمدن آڭلانه‌چغمنی آڭلاغاندن صوڭ کجه یانینه باروب جراحتنی دقتلاب قاراماغه باشلادی. شول آراده مین آغاچ باشنده برطوطی کوروب، بوقوش البته مینم قولیمه ایالنگان بر قوش بولماسقه کیراك دیب اویلاب، جمعه‌نی یانیمه چاقروب، قوشقه، ملطقغه هم بیرگه اشاره قیلوب، کجه‌نی آتوب اولتردکم کبی بونیده اولتره‌چکمنی آڭلاتدم جمعه‌همان‌اوزینڭ قورقاقلغینه مالك بولا آلماینچه، قورقنوب یاتسنوب ملطقغه قارادی؛ جمعه‌نڭ ملطقدن بوقدر قورقماقی البته فقط ملطقنڭ حکمتنی بلماینچه، ملطقنی اوز اوزینه‌گنده آتوب اولتره طورغان برنرسه دیب بلدکندنگنه ایدی. یوقسه جمعه مینم صداقتیمه تمام اوشانغان ایدی. آلای بولسه‌ده ملطقدن غایت قورقفانلغی اوچون کوب وقتغه قدر ملطقنی قولینه آلو توگل، حتی یانینه بارغه‌ده قورقادر ایدی. حاصل جمعه‌اولده‌همان ملطقدن‌اولم‌کوتوب توراطر ایدی، اما میڭا تمام ایالانگاچکنه، اوزینڭ اجلنی ملطقدن بولمایه‌چق دیب یقین قیلدی.

کجه‌نی یورتقه‌آلوب قایتوب برآولشندن شورپه پشروب تاریلکه‌لرمزگه آیروب صوصارغه جمعه‌غه قوشدم. شورپه غایت تمه‌لی بولوب، جمعه‌ده شورپه‌نی یاراتوب رضالق، شکرانه بولنده تورلی اشاره‌لر کورساتدی. جمعه شورپه‌نی بیك یاراتسه‌ده، مینم اینکه توز سیپکانمنی کوروب، توزنی طاتر اوچون آوزینه آلغاچ یاراتماینچه، کیرو توکردی. وحشی‌لر آراسنده تورلی آشاماق عادت بولمادقندن، جمعه‌نی توزلی آش آشارغه اویراتماك بیك‌آغر بولسه‌ده، برنیچه وقت اوتکاچ میڭا اطاعتی اوچون توزلی آشلرده قابقالی باشلادی. لکن قابقان‌صاین توزلی‌آشنی‌یاراتماوینه اشارت ایله یوزنی چتب توکرنادر ایدی. نیچوك بولسه‌ده بولسون مین همان اوز سوزمنی ایتوب برنیچه وقتلر ایچنده جمعه‌نی توزلی آش آشارغه تمام اویراتدم. ایکنچی کون ایرته برله ینه کجه ایتندن ژارکوی پشروب جمعه‌نی ژارکوی برله قوناق ایتدم. ژارکوی اوزینڭ

تمله‌لیگی بـرله جمعه‌گه بیك یراشوب جمعه ژارکوبنی‌ده تملاب، تملاب آشادی. حاصل شولای ایتوب آقرونلابغنه جمعه‌نی حیوانلر، کبیك ایتی آشارغه اویراتوب، عمری بوینده طاغی برمرتبه انسان ایتی آشامایه‌چغینه وعده‌سنی، عهدنی آلدم.

توراتورغاچ جمعه برله بزنك آراده بیك یقینلق حاصل بولوب جمعه‌نی بیك سویسامده، بر بـروقت وحشی‌لگینه قـایتوب، وقتنی صاقلاب، بوقلاغانده یـاتوب طورغانده کینتدن کیلوب باصارده اولتروب ایتمنی‌آشاونی احتمال توتوب جمعه‌نی اوز یانیمه یاتقزمایمچه، بلکه آیرم براورن یاصاب، اوزمدن آیرم یـاتقزادر ایدم. همده مینم قانیمه رخصتسز، صوراوسز کررگه‌ده قوشمایوب، ملطقلرنی‌ده کوبه‌ی ترشوب ازلاسه‌ده تاباسلق بیرگه یاشرب توته‌در ایدم. لکن آخرده، جمعه‌نك خدمتلرنده تجربه قیلدقیمه کوره، بوناردن آرتق یومشاق طبیعتلی، کیك کوكللی بولورغه ممکن بولماسلق درجه‌ده، تقدیرم برله بیرامش یگا دوستمنك کوكللی، وجدانلی‌لغینه صداقتنی آکلاب اونکانده‌گی احترازلرمنی، صاقلانولرمنی بـارسنی ارمگه، بوشقه کیتمش خدمتلر صانادم.

مینم جمعه برله برگه بولندقم وقتلرده میکا هیـچ بر خدمت آرتمادقندن گل خدمتسز توروب، فقط جمعه‌گه اوشانماسلقم اوچون اوز اوزمنی‌گنه شلته‌لیدر ایدم. امـا بو قدر قصقه وقتده مینم جمعه برله بوقدر دوستلقم، یقینلقم باشقه برنرسه اوچون بولمایوب فقط اوزینك صداقتی اوچون همده مینم حقمده جاننی آیاماچق قدر خدمت ایندکندن ایدی. صوکره مین جمعه‌نی انکلیزچه اویرانه باشلاب جمعه‌ده آز وقتده کوب تحصیل قیلوب قهوه‌لیلکی سایه‌سنده تیزدن بخشی‌غنه سوبلی باشلادی. حاضر ایندی مین اوزمنی آطه‌ده یالغز فرض قیلمی‌در ایدم. مینم عمرم الله طرفندن بیارلمش دوستم برله مکملچه بولدقدن دیگز اورته‌سنده بیر پچماغینه مینم اوچون شول قدر صداقتلی فدائی بر ایداش بیاردکی اوچون اللهغه اخلاص

کوکلدن حمد وثنالر اوقیدر ایدم. حاصل جمعه اوزی برله ترکلك شمعنی آلوب کیلدکی اوچون بوکون مینم ترکلکم بوتونلای آلماشب بویل آلده‌ده اوتکارگان بللرمنك ایك بختلی‌سی بولدی. بز بوکون ایکی جان ایه‌سی اوچون کیلچك کونلرمزگه آزق اولگیدن نیچه اولوش آرتق کیراکلکی اوچون هر ایکاومز باشقه وقتدن ترشبراق خدمت ایته باشلادق. چاچو وقتی یتکاچ کوبراك چاچرگه تیوش بولدقندن، بزگه ینه بر آزیرنی قازب یومشاتماق تیوش بولدی. جمعه بوخدمتلرده بیك خدمت ایتوب میگا بیك اولوغ یاردمچی بولدی. جمعه‌نك قواندن هر براش کیلدکی اوچون جمعه‌نی تلاساك نیندایبن اشکه اویراتماك ممکن ایدی اول اوزی‌نك فهملی‌لکی سایه‌سنده بلدن کیمده گوزاچه ایگگیزچه اوبرانوب مینم عادتلرمنی کوچرب اوزینك لوازملرنی جان تنی ایله اورنینه کیترماکده ایدی، مینده جمعه‌نك بوقدر فدائی‌لقی اوچون جانم تنم برله یاکا دوستمنی سویماکده ایدم.

مونه شولای ایتوب بر نیچه یلغی تلسزلکمدن آزاد بولوب بار اویلارمنی مقصودلرمنی کیفسزلکمنی آکلی توزغان جان ایه‌سی برله تل‌گنمچه آنا تلنده سویلارگه موفق بولدم. اما بو نعمتکه قارشی الله‌غه قیلدقم شکرانه، حمد ثنالرمنك مقدارنی بیاندن عاجزمن.

جمعه سویلی بله باشلاغاچ برگه اولطرب سویلاشماکنی عادت ایتمش ایدوك. مونه شول اولترشلرنك بوسنده اوزاق سویلشه تورغاچ جمعه‌دن اوزینك وحشی دشمانلری‌نك قوللارینه توشووی حقنده سویلماکنی اوتندم. اولده جوابده هر وقت دشمانلرینه غالب بوله تورغان نسلده‌شلری‌نك اوستینه دشمانلری کینتدن کیلوب باصوب اوچلرنی قایتاردیلر، همده قوللرینه توشکان اسیرلرنی اوزلری برله آلوب کیتدکارنی هم شول آراده اوزینکده بولوونی سویلدی.

— نیچوك صوك سز آلارنی اوستکه بیاردکز دیب مین شایارتوب ینه قایتارب صورادم— آلار کوباولرایدی شول. آلار بزگه قاراغانده ئلله نیچه اولوش آرتق ایدی‌لر. بزنك اوستمزگه کیلوب باصدیلرده

برنی، ایکنی، اوچنی شول آراده قولغه توشردیلرده اوزلری برله آلبڭ کیتدیلر. امـا بوکاردن الگارراك طاغی کوبراك کشی‌نی اسیر توشرمشلر ایدی. لکن مین آنسنده یوق ایدم دیدی.

– نیچوك صوك سز نڭ نسلداشلرڭز دشمانلرڭز آرتندن قووب سزنی قوتقارمادیلر؟ –دشمانلر بزنی کیمه‌گه اوترتوب کیمه برله آلب کیتدیلر. اما بز نڭ قرنداشلر نڭ کیمه‌لری یوقلقندن بزنی قوتقاررغه قادر بولماینچه‌چیتندنگنه قاراب قالدیلر، دیب‌تیره‌ن‌صولاب‌جواب‌قایتاردی.

–یه سویله‌ایندی جمعه سز اوزڭز نڭ توتقونلرڭزنی نی اشلی ایدڭز دیب مین ینه قایتارب صورادم. سزده شولای قوورب آشیسزمی؟

– ایو، بزنکی‌لرده شولای قوورب آشی‌لر ایدی.

اسیرلرڭزنی توتقاچ صوڭ سز قایده ایته ایدڭز؟

– قایده، بیلگولی اوکغایراق، آولاغراق یبرگه ایته‌در ایدك.

– صوڭ سز بو آطه‌ده اسیرلرڭز برله بولغانڭز بارمی؟

– ایو، ایو بار کیلدك،انه تنگی بیرده مینمده بولغانم بار دیدکده قولی برله یامیام‌لرنڭ هر وقت توشه تورغان اورنلرینه کورساتدی.

– سزنکی‌لر یشمی بونده کیله؟

– یش کیله‌لر. مینده برنیچه مرتبه کیلدم. بر مرتبه کیلومزده بیك کوب اسیرلر کیترمش ایدك. بر، ایکی، اوچ دورت دیب صاناب دورنکه یتکاچ توقتادی‌ده یخشی صانی آلمادقی اوچون بیرگه بوکلب واق طاشلر جیدی‌ده یکرمنی صاناب بربیرگه تویوب، ئه‌نه شونڭ قدر اسیر کیترمش ایدك دیدی.

حاصل بوصحبتمزده جمعه‌نڭ نسلداشلری حقنده کوب سویلدك: باشقه وقتلرداغی صحبتلرمزده‌ده جمعه عادتچه هر وقت اوزلرینڭ عرف عادتلری هم معیشتلری حقنده بیك کوب سویلیدر ایدی. جمعه‌نڭ هر وقت سویلی تورغان سوزلرندن بو آطه‌دن براق توگل بربیر بارلغینی همده تحاهسز بروقتده بوله تورغان دیڭز طاشووی،

قایتوویی آرقه‌سنده اول بیرگه باروب قایترغه ممکنلکنی گوزالچه آنگلادم. ممده موکاردن آرینوق جلغه‌سی‌نگ‌ده آغوو‌ینه توغری کیتروب بارغه‌ده ممکن‌لگی آنگلاشلدی. حاصل جمعه سویلی، سویلی میکا کورشیده‌گی بیرلرنگ ممده مالکلرنگ قایو نسلدن ایکارینی بلماسه‌ده، آنلر حقنده‌ده کوب معلومات ویردی. اما شول آراده اوزینگ ایشتکاننچه: قبله طرفنده براق بربیرده آق یوزلی صقاللی انسانلرنکده‌ بارلغینی آنگلاندی. ایسپانیوللر آراسنده اوزلرینگ انسانیتسزلکلری هم‌آنلرغه اولوغ جنایتلری برله مشهور بولدقلرندن جمعه‌نگ سویله‌دکی آق یوزلی‌لرشونلار بولورغه کیراک دیب اویلادم.

— آق یوزلی‌لرگه نیچوک باروب یتارگه ممکن؟ دیب صورادم.

— ایکی کیمه‌ده بارغه کیروک دیب، جواب بیردی.

جمعه مقصودنی باشقه‌چه آنگلانه آلمادق اوچون آنگ بوسوزندانگنه اونگلمه برنرسه‌ده آنگلاماسمده صوکره بونگ ایکی کیمه دیمه‌کی، عادی وحشی قایقلرندن ایکی اولوش زور کیمه‌ده بارغه تیوش ایدکینه توشندم.

جمعه‌نگ بوسوزلرندن، اوزمنگ حبس‌دن چغوب، آوروپاغه قایته‌چق برکونم بوله‌جغینه طیانچم اویغانوب، قایتقانده یالغز قایتمایچه، جمعه‌نی‌ده اوزم برله برگه آلوب قایترغه اویلی باشلادم.

جمعه‌برله‌تمام‌یقینلاشوب ینکاچ‌مینم بارتلاوم جمعه‌گه خریستیانلقنگ حقلقنی آنگلاتوب، دیننگ اصللرینی اویراتوب خریستیانلققه کرتماک ایدی. لکن جمعه‌نگ بوکار تصدیق قیلوسینی بلمادکمدن اوزاق وقت بوحقده سوز آچمی تورسامده، اوزمزنگ عادی صحبتلرمزنگ کیله‌چکده‌گی سوزلر برله اول حقده سویله‌مگه باشلادم:

— جمعه سینگ عملک، فرضک بوینچه انسانلرنی کم یوقدن بار قیلوب، کم ترکلک بیرگان؟ دیدم.

جمعه بوسؤالنی آنگلامادقندن یاشمایچه تیک اوتردی. برآز تورغاچ جمعه‌نگ مینم سؤالمنی آنگلامادقنی بلوب اولده‌گی سؤالنی آچقراق ایتوب ینه قایتاروب صورادم:

– جمعه سین بیرنی، کوکنی یولدزلرنی کم یاراتقان دیب اویلیسك؟ دیدم.

جمعه بر نیچه مینوت اویلاب تورغاچ، بیردن، کوکدن، قویاشدن، آیدن قوتلی هم اولوغ بولغوچی بر قارت یراتمش دیدی.

شولای ایتوب جمعه برله بو صحبتمزده الله حقنده هم اللهنڭ دنیانی یاراتووی حقنده سوز آچوب، بوندن صوڭ هر وقت شول حقده سویلی باشلادق. مینم الله حقنده هم دنیانی یاراتووی حقنده کوبمی سویلەسەمده جمعه برسوزیمه قدر تورمم ایتمایچەاخلاص برله تڭلاب آز وقت اچنده الله حقنده بولغان کوب معلومات ایەسی بولدی.

جمعەنڭ الله حقنده عالمنڭ خلقتی حقنده بر آز معلوماتی بولغاچ، عیسی (علیه الصلوة والسلام) نڭ بیرده ترکلکی هم مشقتلر کوروی انسانلرنڭ گناهلری اوچون اولمی حقندەده سویلاب جمعەغه بو بابدنده کوب معلومات بیردم.

جمعه برله عادی صحبتلرمزنی برده قالدرمایچه کوب وقتده بوتون کیچ قچقرب تورات (بیبلی) اوقوب جمعه آڭلی آلماغان بیرلرنی جمعەغه تفسیر قیلوب آڭلاتەدر ایدم. بالایسەتورات اوقماغانڭ، باشمدن اوتکان واقعەلرنی سویلیدر ایدم. جمعەنڭده اوقماغنی یاسویلەگانمنی اخلاص کوڭلی برله تڭلاوی مینی اوقماغەیاسویلەماگه قزدرماقده ایدی.

اما قایسی وقتلرده بتون، بتون کیچلرنی آوروپا حقنده وطنم بولغان آڭغلیا حقنده هم آنڭ عمومی معیشتی حقنده سیاست مودا کبی نرسەلر حقندەده سویلاب اوتکارەدر ایدوك، همڭ قایسی وقتلرده ایگگلیزلرنڭ حسابسز کیمەلر برله دنیانڭ هر بر اطرافینه طارالوب قالدقلاری سودا تجارت کبی نرسەلر حقندەده سویلیدر ایدم. آندن باشقه کیمه جمعەنڭ بیك معلومی بولدقندن کیمەنڭ حکمتلرنی، یاصاوینڭ طریقلرنی قمغه ترالگان کیمەنڭ وانقلرینه کورساتوب سویلەدم. جمعه مینم سوزلرمنی اخلاص برله تڭلادقدن کیمه وانقلرینه قاراب یوزلرنی

فارالتوب کوزنی دیگز اوستینه صالدی جمعه‌نك بو آلماشووینه شاق قاتوب سیکًا نی بولدی؟ دیدم.

– مین طوشندی کیمه اوزمنك نسلداشلرم آراسنده کورگان ایدم دیدی. جمعه‌نك بو سوزلرندن اولده بو کیمه‌نی تولقون آنده ایئتکاندر دیب اویلادم ایسه‌ده صوكغی سوزلرندن کیمه‌ده آق یوزلی کشیلر بولوب وحشی‌لر آنلرنی هلاککندن قورتقاردقلری آکلاشلدی.

– صوك اول کیمه‌ده نیچه‌لاب کشی بار ایدی؟ دیدم.

جمعه حساب بلمادکندن بر بیرگه اون آلتی طاش جیبوب قویب «مونه شول قدر کشی ایدی. بارسی سینك کبی آق یوزلی، صقاللی کشیلر ایدی». دیب جیبوب قویغان طاشلرینی کورساتدی.

جمعه‌نك سوزلرندن آق یوزلی کشی‌لرنك دورت یل همان وحشی‌لرنك حمایه‌سنده بولندقلرنی آکلادم.

نیچوك صوك سینك نسلداشلرنك اول آق یوزلی‌لرنی آشامیلر دیب صورادقده جمعه باشنی سلکب یوق بزنك قرنداشلر دشمانلرنیغنه آشیلر، آلار آق یوزلی کشی‌لرنی نسلداشلری کبی یقین کوره‌لر آنلرنی آشارغه یارامی دیدی.

بر وقتده جمعه برله آطه‌نك مشرق طرفینه چقوب آچق هواده باشندن دیگز یارلری کورنه تورغان بر طاونك باشینه مندوك طاوغه منگاچ جمعه کوزلرنی مشرق طرفینه صالب دیگزیارلرنی کورب قول چابوب‌سیکرنه، سیکرنه یانیمه‌کیلوب «مونه‌افندم‌شادلق، مونه‌شادلق اوزمنك بیرنی هم نسلداشلرمنی کوردم» دیدی.

– جمعه اوز نسلداشلریکه‌بارغه تلی‌سکمنی؟ دیب‌جمعه‌نی شایارتب صورادم.–«بیك فایتاسم‌کیله، بیك قایتر ایدم» دیگان سوزلرینه باشقه اول وقت جمعه‌نك کوزلریده قایتاسی کیلووینه آچق دلیل ایدی.

– سین نسلداشلریکه قایتقاچ نیچوك عمر ایتارسك همان ایسکیچه کشی آشارسکمی؟ دیب صوراغان وقتده.

– یوق آشامام، هیچ آشامام! حاضر ایندی ایکماکده، کجه ایتی کجه سوتی‌گنه آشارمن. جمعه ایندی کشی ایتی آشاماس دیب جواب بیردی.

– صوڭ سین کشی ایتی آشاماساڭ اوزگنی توتوب آشارلر بیت، دیدم.

– یوق هیچ یوق‌نی اشلب اولترسنلر؟ نی اشکه جمعه‌نی آشاسنلر مین قایتقاچ آلارغه کشی آشارغه قوشماینچه باشقه‌چه عمر ایتارگه اویرانورمن دیدی.

جمعه‌نڭ وحشی‌لر آراسنده تورا تورغان آق یوزلی کشی‌لر حقنده سویلاوی مینم درتمی اویغاتب آنلار برله برگه غربی آمریقاغه چقوب آندن آڭگلیاغه چقو قایغوسینه توشوب بوندن صوڭ هر بر کیمه‌گه بارارلق قالن آغاچنی کوزدن اوتکارب کیمه‌لك آغاچ ازلاماگه باشلادم.

شول فرضده بورگانده بر وقت جمعه‌گه قاراب:

ئمیده سینڭ نسلداشلرنڭ آراسینه قایتوب یتارلك بر کیمه یاصی‌مز دیدم.

جمعه باشنی ئیبب کوزلرندن یاش چقارب،— نی اوچون خاطرگنی قالدردم ایکان آه‌افندم نی‌اوچون خاطرڭ قالغان ایکان؟ دیب جواب‌قایتاردی.

– مینم هیچ نرسه‌دن خاطرم قالماغان دیب مینده تسلی قیلوب جواب بیردم.

– افندم خاطرگز قالماغانده جمعه‌نی، نیگه قواسز، دیدی.

– یوق‌مین‌هیچ قومیمن‌مین فقط‌اوزگزنڭ قایتاسگز کیلسه‌گنه دیدم.

– قایتاسی نی اوچون کیلماسن، بیك کیل‌درده! جمعه شول افندینیڭ اوزی برله برگه قایتر دیب اویلاغان ایدی؛ اما افندی بارمایئچه جمعه‌گنه کیتسه اول مینم اوچون طاغی بیگراك نچار بوله‌چق دیدی.

جمعه‌نڭ بو سوزلرندن، اوزینڭ میڭا غایت محبتی هم صداقتی آڭلاشلدقندن بیك اثرلانب جمعه‌دن هیچ بروقت آیرلمایه‌چقمنی هم

جمعه برله اوزیناڭ وطنینه، نسلداشلرینه برگه قایته‌چقمنی آڭلاتب جمعه‌نی شول‌اویلاریمه یقین قیلدردم. جمعه‌دەمینم بوشفقتلو اویلاریمی آڭلاب، اوشانغاچ، شادلقندن سیکره، سیکره کیمه یاساو درتینه توشب نیز زمان کیمه‌گه یارارلق بر ضور آغاچ تابدی. هم‌اوزون وقت اوتکارماینچه کیمه‌نی اشلمه‌گه باشلادق.

بو قاطی خدمتنڭ تمام ایکی آیی آغاچنی کیسوب اورته‌سنی یاندرماق برله‌گنه اوتدی. بو خدمتلرده جمعه‌ده هر وقت باش کوتارماینچه: یه کیسه، یه شومارته یه باشقه‌چه بر خدمت ایته‌در ایدی. حاصل بو وقت جمعه‌ده عجب ماطورلقلر، کوچلی‌لکلر کورنماگه باشلادی. کیمه تمام بولغاچ کیمه‌نی صوغه توشرب، صو اوستونده ماش، یاکور، رول (قویرق) کبی نرسه‌لرنی یاصاماغه باشلادق. حاصل دورت آی اچنده، بزنڭ قولمزده ینه بر ضور تازا مقصودقه یارارلق کیمه بولدی.

(آخری دورتنچی جزءده)